Финансова сигурност

СЕРИОЗЕН ПРОБИВ ВЪВ ФИНАНСОВАТА СИГУРНОСТ СА ИЗМАМИТЕ ОТ ДДС

ДОЦЕНТ Д-Р БОЙКО ПЕТЕВ
ДОЦЕНТ ВЪВ ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО СИГУРНОСТ И ИКОНОМИКА - ГР. ПЛОВДИВ
ХОНОРУВАН ПРЕПОДАВАТЕЛ В НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ГР. СОФИЯ
E-MAIL: BOYKOPETEV@GMAIL.COM

Бойко ПЕТЕВ *е доктор по икономика от Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - гр. Свищов и доцент по национална сигурност във Висше училище по сигурност и икономика - гр. Пловдив. Хоноруван преподавател е в департамент „Политически науки“ в Нов български университет - гр. София*

Резюме: *Финансовата сигурност не остана незасегната от развитието на глобалните тенденции. Престъпни субекти се възползват от създалата им се възможност да извършват безнаказано данъчни измами с ДДС, с което нанасят огромни щети на публичните финанси на засегнатите държави. Тези данъчни измами засягат финансовата система в нейната цялост и нейната съставна част – финансовата сигурност. Затова е необходимо противодействие и пресичане на всякакви опити за защита на обществения интерес и запазване на богатството на населението и фирмите.*

Ключови думи: *финансова сигурност, данъчни измами, публични финанси, ДДС, тристранни операции*

A SERIOUS BREAK IN FINANCIAL SECURITY THEY ARE VAT SCAMS

BOYKO PETEV, ASSOCIATE PROFESSOR, PhD
ASSOCIATE PROFESSOR AT THE HIGHER SCHOOL OF SECURITY AND ECONOMICS - PLOVDIV
HONORARY LECTURER AT NEW BULGARIAN UNIVERSITY - SOFIA

Abstract: *Financial security has not remained unaffected by the development of global trends. Criminal entities take advantage of the opportunity created for them to commit tax fraud with impunity, and VAT fraud in particular, causing enormous damage to the public finances of the affected countries. These tax frauds affect the financial system in its entirety and its constituent part - financial security. Therefore, it is necessary to counteract and cut off any attempts to protect the public interest and preserve the wealth of the population and companies.*

Key words: *financial security, tax fraud, public finance, VAT, trilateral operations*

ВЪВЕДЕНИЕ

Според американския учен психолог Ейбрахим Маслоу, сигурността е една от основните човешки потребности. В понятието „сигурност“ се съдържат многообразие от определения. За всяка една област в обществените отношения сигурността има своите отличителни черти. Обект на изследване на статията е една от областите на сигурността - финансовата сигурност, а негов предмет, са измамите по ДДС. Целта на изследването е да представи проблемът за пробива във финансовата сигурност, чрез прилагане на различни измамни схеми. Водещата хипотеза е обвързана с твърдението, че бързият напредък и развитие на глобализацията и постиженията в новите технологии, изискват да се оптимизира дейността на административния контролен апарат, да се подобри тяхното тясно сътрудничество, взаимодействие и координация при разкриване на данъчните измами. В резултат на изследването, са

анализирани и на тази основа са обобщени основни техники, явяващи се инструменти за извършване на данъчни измами, като сериозен пробив във финансовата сигурност.

Финансова сигурност

Финансовата сигурност, като понятие, има различно измерение, както на ниво национални икономически агенти (домакинства, фирми и правителство), така и в международен и глобален план. Финансовата сигурност във всяко едно от посочените измерения има своето парично (валутно) изражение, измерено в причинени щети и защита на финансовите интереси. Важен елемент на финансовата сигурност се явяват финансовите регулации, които включват предприемане на законодателни мерки, финансови практики и процедури, свързани с противодействието на изпирането на пари и предприемане на мерки срещу финансиране на тероризма, имащи характер на финансови престъпления. Изследваният обект е ориентир до колко финансовата сигурност способства да отговори на основното си предназначение - да гарантира сигурността, спокойствието и увереността, че няма да има заплаха или опасност срещу всички възможни рискови събития, които могат да предизвикат пълна или частична измама и престъпление срещу индивидите, юридическите лица, държавата и глобалният свят.

Данъчни измами

Като гарант на публичните финанси, ще поставим акцент върху основните дразнители на финансовата сигурност - данъчните измами и по-конкретно, проблемите и негативното отношение, което оказват чрез своите парични и валутни измерения, свързано с прилагането на наказателното право и процес1. През последните години, независимо от множеството защитни механизми, чрез престъпните си схеми икономическите измами2 и най-вече данъчните измами създават сериозен пробив във финансовата сигурност3, като генерират огромни щети и загуби за публичните финанси. Размерът им в световен мащаб се оценява на стотици милиарди долара годишно, като в рамките на ЕС той има същият порядък. Нещо повече, размерът на тези измами ежегодно нараства стъпаловидно, което буди сериозни тревоги. Подобно е положението и в България – през последните години техният размер нараства в пъти. Данъчните измами4 лишават държавните и общински власти от така необходимите средства за обезпечаване на финансирането на дейностите в извън производствената сфера - образование, спорт, култура, здравеопазване, социални дейности, отбрана, сигурност, а това са дейности, които подобряват жизненото равнище на населението. Една от причините за невярното представяне на твърденията във финансовите отчети е с цел влошаване на финансовото състояние на предприятието, а оттам и намаляване на възможния минимум на деклариране и плащане на данъци. Ще е странно, ако някой твърди, че не е чувал за избягване и укриване на доходи, а оттам и облагането им с данъци, т. е извършване чрез данъчни спекулации на данъчни измами. На практика тези процеси исторически са съпровождали изграждането на данъчните законодателства по света.5

Измами с ДДС

Най-голям дял измами определено и разбираемо имат измамите с ДДС. Това е лесно обяснимо и напълно логично ДДС измамите значително надвишават по брой, разпространение и стойност останалите данъчни измами и престъпления. ДДС се прилага в над 140 държави в света. Този данък е най-големият приходоизточник на публичните финанси, като формира значителна тяхна част. В същото време, около 1/5 от тях, са свързани с организираната престъпност.

За извършване на данъчни измами с ДДС, най-вече способстват благоприятните условия и предпоставки като:

- Широката данъчна основа.
- Наличие на три вида данъчни ставки (основна, нулева и диференцирана), чийто диапазон при използването им е твърде голям, като при основните ставки той варира от 5% (Япония, Сингапур, Нигерия) до 27% процента в Унгария и 25% (Швеция, Дания, Хърватска).
- Философията при разработване на системите за ДДС, различията, които съществуват при използването им в отделните страни.
- Недовършената данъчна хармонизация и данъчна конкуренция на данъчното облагане в страните от ЕС.
- Податливостта на системите на ДДС по отношение на транзакцията, при която предаването на информация основно се извършва по електронен път.
- Умишлените пропуски при администриране на данъка, слабият и неефективен данъчен

контрол, допринася за корупция на всички нива.

До какво се свеждат измамите с ДДС?

- Подаване на данъчни декларации и документи в НАП с невярно съдържание - укриване на реални приходи, нереално деклариране на разходи, приходи от продажба без фактури, под реалната цена, на реална цена, но с намалено количество.
- Източване на бюджетни средства, чрез неправомерно възстановяване на данъчен кредит, прихващане на данъчни задължения и други.

Финансова сигурност и проявления на данъчни измами с ДДС

Данъчните измами с ДДС са многобройни. Всяка година техния брой нараства, като се използват все нови модернизирани и трудно разкриваеми схеми. В световен мащаб съществуват хиляди форми, начини и системи за извършване на измами с ДДС, като интернет, компютърни, онлайн, банкови, дигитални и прочие данъчни измами. Ще се спрем само на някои от тях, може би най-използваните в практиката, наречени ***„верижни измами“***, познати и популярни като ***„липсващ търговец“***- тристранни операции, фиктивен износ, схеми ***„твой човек“*** и други.

Измамите от верижен тип са глобални измами. Те не са просто форма за укриване на данъци. Неравномерното източване и възстановяване на средствата от бюджета, са атака срещу приходите на държавата, респективно и нейната финансова сигурност.

Някой от най-разпространените данъчни измами по ДДС от верижен тип са***:***

Измами при тристранни операции

Тези измами са добре познати и широко използвани в страните-членки на ЕС. При тях умело се използват пропуските, различията и слабостите на данъчните им системи при облагане на вътреобщностните доставки (ВОД) и вътреобщностното придобиване (ВОП). За да се извърши измамата са необходими най-малко три фирми за участие от една или няколко страни - членки. Измамите са с множество разновидности. Ще илюстрираме каква е технологията за извършване, при различни хипотези:

Участие на български фирми и фирма от страна членка на ЕС

Българска фирма „Х“, регистрирана по ЗДДС, известна още като „прехвърлител“, внася по документи стоки от Германия на стойност 400 000 лева. Това е ВОД и стоката е с нулева ставка. Фирмата продава стоката на ново регистрирана фирма „У“, известна като „липсващ търговец“. Тя не плаща данък върху закупената стока, тъй като се възползва от правото си на ВОП. Продава стоката на фирма „Z“, като неправомерно начислява 80 000 лв. ДДС (400 000 х 20%), укрива се и не плаща данък. От своя страна, фирма „Z“ предявява пред данъчните органи правото си на възстановяване на данъчен кредит, възникнал при покупката от фирма „У“. Това означава, че бюджета е ощетен от тази сделка с 80 000 лв. неплатени от „липсващият търговец“.

Тази измама може да се извършва многократно, като идентифицираните от данъчните органи „липсващи търговци“ се подменят с нови. За да стане измамната схема трудно разкриваема, дейността ѝ се замъглява, като в нея се включват все повече фирми.

Когато фирмите измамници са от няколко страни членки на ЕС

В измамната схема участват най-малко три фирми от страни-членки на ЕС с различни данъчни ставки, като се предпочита едната от тях да е с възможно най-ниската в съюза (3%). Извършват се многократно трансгранични покупко-продажби на една и съща стока, облагаема с нулева ставка, обикновено само по документи. Технологията за извършване на измамата е същата, като в предходния случай. Правото на данъчен кредит се упражнява от фирмата вносител, а възстановяването на кредита от някоя от фирмите във веригата. Обикновено е тази фирма, представена от страната с най-ниска данъчна ставка. Тя действа по правилото „липсваш търговец“, а натрупаните огромни данъчни задължения не ги внася в бюджета и безследно изчезва. Тези измами трудно се проследяват, поради факта, че се извършват на територията на страни с различно законодателство по отношение на администриране, регламентиране и контролиране, както и на несъвършената информационна данъчна система в Съюза. „Принос“ за това има и липсващият граничен и митнически контрол.

Измами на фирми от България, страни от ЕС и трети страни

Този вид измами, са данъчни измами, които излизат извън Европейския съюз, като във вече създадените вериги се включват и фирми от трети страни, като предпочитани дестинации са

тези от Близкия изток - Саудитска Арабия, Обединените Арабски Емирства, Катар и други. Стоките се изнасят в някоя от тези страни. След това те се реекспортират в държавите от ЕС и се включват във вертележката от фирми, от която е излязла. Поради значимостта на тези измами, те много бързо се модифицират, като се използват големите възможности на компютърната техника и технологии. Чрез създадени компютърни системи, се генерират несъществуващи фирми във вериги, с цел източване на данъчен кредит в особено големи размери. Не случайно едно от най-големите разкрития на данъчните измами беше направено през 2022 година за над 2,2 милиарда евро от тази група страни. В измамата участват фирми от 32 страни, от които 22 от ЕС в това число и България и 10 от трети страни, между които Китай, Турция, ОАЕ. Тя е извършвана при верижна търговия с електронни апарати и устройства.

Трансгранични фирмени вериги за измами при извършващи фиктивен износ

За извършване на измамата се създават вериги от реални и фиктивни фирми, които се регистрират в различни държави. Те препродават помежду си една и съща стока няколко пъти. Натрупва се данък за възстановяване, една от тях го тегли в своята държава.

Ако стоките са реални те остават в страната и се реализират без фактури на вътрешния пазар, като не се внася данък.

При функциониране на фирмените вериги съществуват две разновидности:

- Когато стоката се изнася в страна-членка на ЕС (имаме ВОД) и тя се облага с нулева ставка, т.е. не се дължи данък.
- Ако стоката се изнася в трета страна, тя не се облага с данък и фирмите износители също не дължат данък.

Схема „Твой човек“

Схемата е широко разпространена и използвана от данъкоплатците. В нея участниците са фирма, която има да възстановява ДДС, и фирми които имат да внасят ДДС. Фирмата която има да възстановява ДДС, може да поиска ефективно да си го възстанови, но може и да не поиска, а да предпочете през следващите три месеца да го приспада от облагаемите доставки, които извършва. Тя предпочита варианта да си „продава“ вземането срещу определена комисионна. От другата страна, фирмите които имат да внасят ДДС, предпочитат да си „купуват“ задължения. Това „купуване“ продължава да се извършва до изчерпване на вземането. В края на операцията фирмите, които дължат ДДС, няма да платят нищо на държавата, а „донора“ ще има печалба от комисионните. Тази схема се извършва много често между приятелски фирми.

Как се извършват верижни тристранни операции с ДДС?

Първата верига за придобитите стоки на територията на страната заплаща ДДС. Със същите стоки извършва ВОД към друга страна-членка. В случая не се компенсира изтегленият данък и е на данъчна загуба. Втората верига, наричана „обратна верига“, придобива стоки, като ВОП и ги продава в страната, като формира данъчни задължения от последващите продажби. С тях, тя компенсира данъчните вземания на първата верига. В последствие купувачът на последната фирма от втората „чиста“ верига изнася стоката в страна-членка и придобива правото за възстановяване на ДДС.

Обикновено, при обратни схеми, тези операции водят до неплащане или плащане в намален размер данък върху добавената стойност, тъй като ДЗЛ, действа едновременно, като продавач и купувач. Той няма да има данъчни проблеми, тъй като данъкът е коректно изчислен и платен и данъчните проверки и ревизии няма да стигнат до действията на първата верига.

Както вече отбелязахме, с данъчните измами се източват огромни парични средства от бюджета, под формата на неплатените дължими данъци, източване, прихващане и възстановяване на данъчен кредит. В същото време измамниците трупат не само печалби, но получават дивидент пред лоялните данъкоплатци с бъдещите си дейности. С това се нарушават данъчното равновесие и данъчната справедливост. Всичко това ощетява публичните финанси от така необходимите им приходи, превръщат ги в сериозна опасност за финансовата сигурност.

Предотвратяване и намаляване на пробива на финансовата сигурност чрез измами с ДДС

Решението на проблемите, свързани с измамите с ДДС и пробивът на финансовата сигурност може да се извърши чрез усъвършенстване и подобряване на данъчно-осигурителните законови практики, мерки и процедури:

- Като се подобри и синхронизира триизмерния подход за борба с данъчните измами на национално ниво, ниво ЕС и световно равнище.
- Приоритетно да продължи изграждането на модерна защитна мрежа за бързото и лесно получаване и използване на необходимата информация от контролните органи. Стъпка в това отношение е създаденият от ЕС инструментариум за анализ на оперативните информационни мрежи (PNA).
- В предвид бързият напредък и развитие на глобализацията, високите технологии и изкуственият интелект, да се оптимизира дейността на административния контролен апарат, да се подобри тяхното тясно сътрудничество, взаимодействие и координация при разкриване на данъчните измами.
- Да се промени погрешното схващане на контролните и правораздавателни органи, че при използване на създадените схеми и вериги е трудно доказуемо кой от измамниците е виновен или невинен. Доказателствата за това са неоспорими, отличителните им белези са всеизвестни. Те се извършват обикновено след договорка с партньорската фирма с недействителни стокови потоци само по документи, а ако са действителни стоки, покупко-продажбите по веригите и на стоковия пазар се извършват по цени по-ниски от реалните пазарни цени.
- Да приключи най-после продължилото с години хармонизиране на данъчното облагане с ДДС, като се премине към единна данъчна ставка и се прецизират диференцираните ставки.
- Предприемането на мерки да съответства и отговаря на особеностите на данъчните измами и тяхното развитие, да бъдат в крак с променящият им се характер и бързото развитие на софтуерната техника и технологии.
- В рамките на ЕС да се разработи ясна стратегия за борба с данъчните измами и вредните данъчни практики, като се акцентира на тези с ДДС.
- Използване и усъвършенстване на кръстосаната информация на митническата и данъчна администрация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Финансовата сигурност не остана незасегната от развитието на глобалните тенденции. Новите иновационни технологии достигнаха както до пазарните икономики и начина, по който функционира световното стопанство, така и до сферата на финансовата сигурност. Престъпни субекти се възползват от създалата им се възможност да извършват безнаказано данъчни измами, и по специално измами с ДДС, с което нанасят огромни щети на публичните финанси на засегнатите държави. Този процес се улеснява с непрекъснатата дигитализация в глобалния свят, което наложи извършване на скоростни промени във финансовите услуги и най-вече в банковия и небанков сектор. Ако трябва да обобщим, тези данъчни измами засягат финансовата система в нейната цялост и нейната съставна част - финансовата сигурност. Затова е необходимо противодействие и пресичане на всякакви опити за използване на различни схеми, форми, методи, модели и прочие, с една ясна цел - защита на обществения интерес и запазване на богатството на населението и фирмите.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. *Николова, Я. Организационно взаимодействие при противодействие на данъчните престъпления, Сиела, София, 2022*
2. *Илиев, П. Икономически измами и злоупотреби, и превенции срещу тях, София, 2020 http://eprints.nbu.bg> ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗМАМИ И ЗЛОУПОТРЕБИ, И ... - NBU, видяно на 01.02.2023г.*
3. *Петрова, Н. Ефективният данъчен контрол на сделките с криптовалути като гарант за финансовата сигурност на държавата, списание „Национална сигурност“, София, „Виктори ИЗДАТ“ ЕООД, бр.12, 2022 г., ISSN: 2682-941X & ISSN: 2682-9983 https://nacionalna-sigurnost.bg/broi-12/*
4. *Петев, Б. Данъчните измами – заплаха за сигурността, сп. Народостопански архив, СА „Д. А. Ценов“, Свищов, бр.4/2020, ISSN 0323-9004*
5. *Льондев, А. Измами чрез финансови отчети и данъчни спекулации, сп. Политика и сигурност, ИК ВУСИ, Пловдив, бр.1/2017, ISSN 2535-0358*

1 Николова, Я. Организационно взаимодействие при противодействие на данъчните престъпления, Сиела, София, 2022, стр. 17

2 Илиев, П. Икономически измами и злоупотреби, и превенции срещу тях, София, 2020 http://eprints.nbu.bg> ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗМАМИ И ЗЛОУПОТРЕБИ, И ... - NBU, стр. 45, видяно на 01.02.2023г.

3 Петрова, Н. Ефективният данъчен контрол на сделките с криптовалути като гарант за финансовата сигурност на държавата, списание „Национална сигурност“, София, „Виктори ИЗДАТ“ ЕООД, бр.12, 2022 г., стр. 15, ISSN: 2682-941X & ISSN: 2682-9983 https://nacionalna-sigurnost.bg/broi-12/

4 Петев, Б. Данъчните измами – заплаха за сигурността, сп. Народостопански архив, СА „Д. А. Ценов“, Свищов, бр.4/2020, ISSN 0323-9004, стр.77

5 Льондев, А. Измами чрез финансови отчети и данъчни спекулации, сп. Политика и сигурност, ИК ВУСИ, Пловдив, бр.1/2017, *ISSN 2535-0358, стр. 135*